

eigen kracht geschieden kan, maar „met alle biddende en smeeking“ volbracht worden moet, „biddende ten allen tijde in den geest en tot hetzelfde wakende met alle gedurigheid en smeeking“.

Zoo is de christen mobiel, paraat.

Zoo alleen kan hij de bewegelijkheid ontplooiën, die noodig is, zonder wankelend en zwevend te worden. Zoo alleen lost hij de vragen op, waarvoor de moderne levensverhoudingen hem stellen.

Een van deze vragen willen wij trachten thans zoo te beziën, n.l. de vraag naar de verhouding tusschen het christelijk beginsel en de moderne letterkunde.

Hier toch hebt ge zulk een quaestie, die men twintig, dertig jaar geleden nauwelijks nog als een vraagstuk zag, en die nu, binnen het verloop van slechts enkele jaren, gekomen is in het leven van schier iederen christen.

Hier hebt ge waarlijk een geschiedenis als die van den rattenjager van Hameln, want achter de tooverklanken der moderne literatuur worden onze jongeren meegelokt, onweerstaanbaar. En zooals de toovenaar uit de legende z'n slachtoffers ten slotte meetrok in de rivier, in de Wezer, zoo trekt de moderne letterkunde haar blinde volgelingen mee in de diepten der zonde en van het verderf. Met name in de laatste jaren zijn de oogen voor dit feit opengegaan. Allerwegen bespeurde men de triomfen, die de moderne letterkunde behaalde op het christelijk terrein: de vader zag het in z'n huis, de predikant op z'n catechisatie, de leeraar in z'n lesuren. Men begon in te zien, dat handelen noodig was, dat allereerst de vraag moest opgelost naar de verhouding van moderne letterkunde en christelijk beginsel, juist omdat men allerwegen zag een grijpen naar de moderne literatuur. Zoo werd al heel spoedig de vraag van algemeen belang en door steeds meerderen als zoodanig gevoeld.

Ook wij allen gevoelen haar als zoodanig. Want we grijpen allen, zij het met verschil in graad, naar lectuur, naar, laat ik het dan zoo mogen noemen, een leesboek. En dat doen we nog niet in de eerste plaats om ons te verpoezen, maar om te vinden, wat we, misschien onbewust, maar toch inderdaad zoeken: vervulling van onze zielebehoefte aan aanraking met het ideale, aan een doorleven van de bekoring, die wazelijke schoonheid oefent. Want we kunnen als menschen niet buiten het schoone, buiten het ideale, zooals we niet kunnen buiten zon en licht en lucht. En, misschien wel weer onbewust, maar toch zonder twijfel, we gaan als vanzelf zoeken naar schoonheid, zoeken naar wat die behoefte vervult en zoo komen we direct op het terrein der kunst. We willen een, wat we noemen, „mooi“ boek hebben en aan alle kanten trachten we ons licht op te steken om zulk een „mooi“ boek te vinden.

Maar — stel u zelf deze vraag eens — wat is eigenlijk een „mooi“ boek, wanneer en waarom noemt ge een boek „mooi“? Het zal u niet terstond gelukken, dit bevredigend te beantwoorden, eenvoudig omdat „mooi“ niet is een enkelvoudig, maar een bijzonder samengesteld begrip. Het sluit in boeiend, bekoorlijk, leerzaam en nog veel meer, zoodat ge, samenvattend, formuleert: mooi is dat, waar ik iets aan heb. Welnu, dan hebt ge, zonder de woorden te noemen, het uitgesproken, dat ge zoekt dat wat uw zielebehoefte voldoet, het ideale, het schoone.

Zoodanige boeken nu kunt ge alleen vinden op het terrein der letterkunde — studieboeken en vakboeken nu natuurlijk buiten beschouwing gelaten — want wat valt buiten dit ruime terrein der literatuur om een of andere reden, is zeker niet ideaal, niet schoon.

En ziedaar — dan staat ge voor de quaestie die we noemden, vlak er voor.

Want dan komt de vraag: welke boeken zijn nu in de moderne letterkunde mooi, d.i. welke boeken bevredigen mijn schoonheidsgevoel, mijn behoefte aan het ideale.

Maar zoodanige vraag kunt ge als christen niet beantwoorden buiten uw christelijke overtuiging om. Want ge staat hier voor veel algemeener vragen: wat is eigenlijk schoonheidsgevoel, wat is schoonheid, wat is kunst. En als ge van dit alles u rekenschap hebt gegeven, dan komt direct de vraag: in hoeverre vind ik in de moderne letterkunde dat, wat een christelijke levens- en wereldbeschouwing kunst en schoonheid noemt, of anders, welke is de verhouding tusschen christelijk beginsel en moderne letterkunde.

Zoo ziet ge, dat het een quaestie is van belang voor ons allen, omdat het een quaestie is, die de practijk van ons christelijk leven betreft.

Nu zal het wel uw ervaring zijn, zooals het ook de mijne is, dat ieder gesprek, dat ge met iemand begint over wat hij leest en lezen wil, op deze quaestie uitloopt en al heel gauw is een gesprek over wat men lezen kan en wat men niet lezen moet of mag.

En dan blijkt, dat velen wel al over deze zaak hebben nagedacht, eenvoudig, omdat ze de moeilijkheid, die hier zoo duidelijk zich opdoet, hebben gevoeld, en dat ze toch niet gekomen zijn tot een bevredigende oplossing. En dat is alleszins verklaarbaar.

Want de vraag kan niet door nadenken alleen worden opgelost. Ze vereischt studie, studie en van de opvattingen, die de moderne letterkunde huldigt omtrent kunst en schoonheid, en van de meening, waartoe men dienaangaande komen moet op grond van z'n christelijke overtuiging.

En dan moet de laatste teerst worden vastgesteld, want zij moet de toets zijn, waarnaar men de eerste meet.

Dit is geen tendenz, niet het vooropzetten van eigen oordeel, maar het is eisch van ons christelijk levensbeginsel. Immers dit vordert vóór alle dingen een stipuleren, een vaststellen van grenzen.

Op deze prioriteit van het beginsel dient allereerst gelet bij een bespreken van deze vraag. Meerdere malen reeds heb ik bij samenspreken over de quaestie der verhouding van beginsel en letterkunde geconstateerd, dat men al te veel dit vergeet. Men zoekt de oplossing veel te veel aan den kant van het aesthetische alleen, terwijl ongetwijfeld het zwaartepunt ligt in de richting van het principiële. Eerst door een primair-stellen van het beginsel zal men de oplossing vinden.

En, juist daartegenover, beginnen velen van de letterkunde uit, van het gelezen boek, en zoeken dan naar een compromis, een minnelijke schikking tusschen de bekoring, die de moderne literaire kunst uitoefent op ieder ontvankelijk gemoed, en, het veelal geheel andere oordeel, dat men op grond van z'n beginsel uitspreken moet.

Er is zelfs een onmiskenbare neiging merkbaar, het beginsel in dezen te plooiën naar den smaak; verder nog, als in bepaalde gevallen van geen plooiën sprake kan zijn, het beginsel terug te dringen buiten het terrein der aesthetica.

Met name onder jonge menschen, jonge studenten b.v., is deze neiging sterk, en daardoor is ze gevaarlijk en maakt tegenweer noodzakelijk. Hier hebt ge wel waarlijk het zoete gedruif als van den toovenaar van Hameln. Want juist als men jong is komt men zoo gemakkelijk onder de bekoring van het zienlijke, dat dan de voorkeur krijgt boven wat niet feitelijk, niet zienlijk is. Daarom grijpt de bekoring, die van de moderne letterkunde

uitgaat, zoo gemakkelijk het licht-ontvlambaar enthousiasme der jongeren en wint ze het zoo gauw van het nog weinig levend beginsel. Daar komt nog bij, dat geloof en beginsel voor hen veelal nog zaken zijn van het verstand, terwijl de moderne literatuur ieder oogenblik haar kracht bewijst in de ontroering, die hun gemoed grijpt. Zoo moet haast het gemoed het wel winnen van het verstand, dat is, zoo moet de moderne literatuur het wel winnen van 't beginsel — en daarmee gaan ze tegelijk den toovenaar achterna, alwaar verder, steeds willooszer. En dit alles is gevolg van de, laat het dan zijn onbewuste, fout, dat het beginsel niet primair werd gesteld.

Als we dit nu zien — en een enkele blik rondom ons doet het zien — dan rust ook heel duidelijk op ons de taak hier in te grijpen en het verkeerde van deze partij-keuze aan te toonen. Niet, vooral niet, door hooghartige terechtwijzing, want dat haat daarom niet, wijl van geen bewuste overtreding sprake is. Maar door rustig, vertrouwelijk samenspreken. We moeten beginnen met te toonen, dat we begrijpen, heel de situatie begrijpen; dat we daarom ook verstaan, met welke moeilijkheden ze te worstelen hebben. Dat brengt de sfeer van vertrouwen, die noodzakelijk is om verder te komen. Want dan zullen ze beginnen zich uit te spreken, zullen ze gaan vertellen hoe ze bekoord worden door de moderne kunst, hoe ze daar vinden wat ze in hun jong en vragend hart zoo noodig hebben, schoonheid. En dan is het oogenblik gekomen om hen te stellen voor de vraag wat schoonheid is en wat de moderne kunst aan schoonheid geeft, dan moeten we, zelf uitgaande van de prioriteit van het beginsel, trachten hun te doen zien, wat volgens dat beginsel kunst is en schoonheid.

Ik wil trachten in deze richting enkele groote lijnen te trekken, door nader onder de oogen te zien wat dan naar onze overtuiging kunst is en schoonheid. Eerst dan kunnen we een juist inzicht krijgen in de verhouding van het christelijk beginsel en de moderne letterkunde, want dan kunnen we nagaan in hoeverre de opvattingen, die de moderne literatuur huldigt, overeenkomen of strijdig zijn met onze christelijke overtuiging. C. T.

De „Thiss“-serie.

De lezer zal zich misschien herinneren, hoe we indertijd in enkele artikelen handelden over den roman „Thiss“, een vervolg-roman van D. Th. Jaarsma, die in twaalf deelen verschijnen zal¹⁾. We bespraken de twee deelen, die reeds het licht zagen, „Het Ontwaken“, dat vertelt van de liefde van Thiss voor de blinde Titia, van hun huwelijk en haar dood, waardoor aan al Thiss' geluk een einde komt, en „Dageraad“, dat beschrijft hoe na de felle zieleworsteling, die Thiss over z'n verlies te strijden heeft, de ontwakende liefde voor Tiny nieuw geluk doet hopen. Als hij haar, die voor herstel van gezondheid naar Zwitserland moet, op den trein heeft gebracht, weet hij, dat hij van haar houdt, en vindt hij weer de rust, om z'n gewone leven en werk op z'n Friesche boerderij te hervatten.

Thans verscheen het derde stuk „De Branding“, dat de historie voortzet vanaf het oogenblik van Tiny's terugkeer.

Bij de bespreking van het eerste boek was ik uitvoerig op de gevaren, die aan zoo grootschen opzet van 12-deelig vervolg noodwendig verbanden zijn: dat de spanning verslappen zal bij auteur en lezer beiden; de psycho-analyse in pluizerij zal verlopen; als belangrijk zal worden uitgesponnen, wat op zichzelf niet van ingrijpende beteekenis

¹⁾ Bij den uitgever P. N. van Kampen en Zoon, Amsterdam

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

CVII.

82. Uit het Woord. Stichtelijke Bijbelstudien. Tweede Serie. Eerste Bundel. Dat de genade particulier is. Amsterdam, J. H. Kruyt, 1884.

Met dezen Bundel verscheen een nieuwe Serie Uit het Woord, evenals de vorige bestaande uit drie deelen, en in hetzelfde formaat uitgegeven.

De inhoud van dezen eersten Bundel, die in November 1884 compleet was, bestaat uit vier stukken: I. Geen Christus pro omnibus, II. Getoelst aan de uitkomsten, III. De ondoorgrondelijke barmhertigheden, IV. Schijnbare strijd. Het zijn alle overdrucken uit De Heraut, waarin deze artikelenreeks van 20 April 1879—13 Juni 1880 verschenen was.

Er bestond verband tusschen de stichting der Vrije Universiteit op gereformeerden grondslag en deze poging tot eereherstelling van de gereformeerde belijdenis onzer vaders: dat de genade particulier is. Eerlijkheidshalve toch schreef Dr. Kuyper in 1879 en '80 met opzet deze artikelenreeks, opdat niemand zich tot den bouw der Universiteit mee op zou maken, zonder kennis te dragen van haar specifiek gereformeerd karakter. Ziet Strikt G. gemen, blz. 140; Uit het

Woord, Serie II, deel I, blz. 447 en De Gemeene Gratie, Deel I, blz. I.

Tot zijn vreugde mocht Dr. Kuyper al spoedig bespreken, dat deze artikelenreeks over de particuliere genade niet onopgemerkt voorbijging. Althans, nooit nog ontving hij onder het schrijven van zulk een reeks zoo vele tekenen van ernstige belangstelling als ditmaal (blz. 81). Wel kwamen er ook protesten in, maar hoe zou dit anders kunnen bij het bepleiten van een stuk der waarheid, dat nu reeds vijftig jaren van de meeste kansen niet meer gehoord werd en onder uitheemschen invloed uitsierd uit de belijdenis van het grooter deel der gemeente.

Nadat nu ruim honderd veertig jaren lang alle loongevende en geleerde theologen zoo in Duitschland als hier te lande hun kracht hadden uitgeput in het tegenspreken, weerleggen en bedekken van de particuliere genade; en er dientengevolge ook ten onzent een publieke opinie in de geloofswereld ontstaan was, dat nog aan een „bijzondere verzoening“ te gelooven, dwaasheid was; en bijna al onze predikanten zelfs vergeten waren, dat de Gereformeerde kerk er in haar bloeitijd steeds vlak anders over had geoordeeld; en men zichzelf en de gemeente, niet uit kwaad opzet, maar eenvoudig uit gemis aan beter weten, dussende gewend had aan een Schriftuitlegging, die elke mogelijkheid om nog aan een particuliere genade te gelooven, afneemt, — kon het toch waarlijk niet bevreemden, dat men eenigszins opschrikte

toen daar plotseling en onverhoeds in een der meest gelezen kerkelijke bladen, weer een pleidooi voor de particuliere genade werd aangekondigd.

We wozen er reeds voor maanden op. Toen nu bijna tien jaren geleden schrijver dezes te Amsterdam op dorp traden met een leerred over den „troost der eeuwige verkiezing“, maakte reeds dit hoogst eenvoudige feit in de Amsterdamse predikantenwereld zulk een sterke sensatie, dat één zijner collega's kort daarop in de Westkerk optrad, om aan de gemeente te verkondigen: „Wie een ander Evangelie verkondigt, dan dat de Christus voor alle menschen gestorven is, die zij verdoelt!“

Wat moest het dan wel niet zijn, nu, gelijk men zich inbeelde, door „De Heraut“ de handschoen aan heel de vaderlandsche kerk werd toegeworpen, en in veel engoren en strengeren zin, dan bedoelde loerrede het gissen deed, de oude belijdenis onzer vadersen weer word opgenomen. Het was wel niet zoo.

Er werd wel geen handschoen toegeworpen; maar zeer bescheiden in het eerste artikel gezegd, dat de voorstanders van het „Christus pro omnibus“ dringend geboden werden, revisie op het voornis te willen geven, waarbij alle beïjders der particuliere genade voor dweepers en kortzichtigen waren geschilderd. Maar dit haatte niet. Wij die slechts optraden, om tegen haren harde, meedoogenloze uitspraak ons goed recht te verdedigen, werden als aanvallers en tweedrachtzaaiers ten toon gesteld, en men stelde zich aan, alsof een kastijding voor zooveel moedwil en kwaad opzet, het

is; dat d
nu teke
ling kom
boek is
Tiny's w
zekere, o
weer naa
dit verloe
die imm
worpen w
uiterda
ling in k
hebben t
het verho
lit wat l
Bezien
meer dan
dat veel

Thiss
bij Tiny
die zorg
ter over
ervaart T
en daard
luzoover
regelma
gezin va
avonture
van arre
met bana
van het
dam vert
vangelis
dergelij
alleen m
van het
tusschen
er eigenl
Ede, ook
van haar
hij kan z
door z'n
hij de ve
aan eigel
Pas als
oom Jac
is hij z'n
jongetje
welk kind
z'n zieler
gaan en
Als pro
psycho-
dit boek
gecomplic
dingen, t
ook meer
woord. I
de juiste
te bereik
boek toe
met ziels
beuren t
hadden i
hier. Ool
vorige or
is van b
onze con
verdiens
het als
minder v
En dat i
drukt: w
zijn in
ten) kan
deel te z

Als pro
psycho-
dit boek
gecomplic
dingen, t
ook meer
woord. I
de juiste
te bereik
boek toe
met ziels
beuren t
hadden i
hier. Ool
vorige or
is van b
onze con
verdiens
het als
minder v
En dat i
drukt: w
zijn in
ten) kan
deel te z

Als pro
psycho-
dit boek
gecomplic
dingen, t
ook meer
woord. I
de juiste
te bereik
boek toe
met ziels
beuren t
hadden i
hier. Ool
vorige or
is van b
onze con
verdiens
het als
minder v
En dat i
drukt: w
zijn in
ten) kan
deel te z

beste
—447

Prof. J
gedachten
door de
ticuliere
in den lo
migen no
is ontslag
naar Chr
woord. Zi
mensche
was hun
hoofdzak
maar lie
ten niet
haar per
In De
te Dr. K
zijn oude
daad pa
deze pa
ervaren
hem was
heilsleer
doorzien
te begrip
drukte. A
een onds
keuren e